

Primož Trubar - prvi oblikovalec naše identitete

V počastitev 400-letnice smrti Primoža Trubarja objavljamo govor, ki ga je imel pisatelj Boris Pahor na letošnji Prešernovi proslavi v barkovljanskem kulturnem društvu. Priložnostna omemba Barkovelj namreč tekstu ne jemlje njegove splošne veljave.

Uredništvo

I.

Prav gotovo ni samo smiselno, ampak tudi dolžnost naš poklon Trubarju v času, ko se slovenski ljudje v Prešernovem imenu zbiramo pri potrjevanju naše besede, naše književnosti, naše kulture. Kakor je namreč gotovo, da se je v prejšnjem stoletju avtor *Sonetnega venca* pridružil velikim ustvarjalcem Evrope in s tem sveta, tako je neizpodbitno res, da bi mi, brez Trubarjevih knjig, kot kulturno občestvo nastopili dosti kasneje, tako da bi bil ves potek našega razvoja drugačen. Zato smo nedvomno na pravi poti, ko ob slovenskem prazniku počastimo pisca

in izdajatelja prve slovenske knjige, še posebno zato, ker bo letos 28. junija poteklo štirideset let, kar je ta naš častitljivi oče odšel s tega sveta. Vendar bi jaz poudaril, kot sem to storil že drugje, da bi pravzaprav naše vsakoletno slavlje moralo veljati Trubarju, prvemu oblikovalcu našega knjižnega jezika, medtem ko bi Prešerna še naprej poveljevali zavoljo vrhunskih dosežkov njegove pesniške besede.

A če se je v slovenskem svetu s težavo uveljavil veliki liriki, zato ker je bil svobodomislec, potem je razumljivo, da je bila usoda protestantskega pisca še dosti bolj križeva. Predvsem ga je spremljal žig begunca, ob nastopu protireformacije pa je bilo njegovo ime, ime odpadnika in heretika, vse poprej kot čašeno, saj še danes hiši, kjer so bivali Trubarji na Raščici, pravijo Lutrova hiša. Seveda se je sčasoma Trubarjeva osebnost uveljavila v slovenski zavesti, predvsem po zaslugi pesnikov in pisateljev in književnih zgodovinarjev; vendar postane Trubar v slovenskem svetu bolj domač in priljubljen šele po drugi svetovni vojski, v slovenskem krščanskem občestvu pa po II. vatikanskem koncilu oziroma z nastankom ekumenskega gibanja.

Dolga je bila torej karantena, ki je je bil deležen ta naš kleni in pokončni praded, ki pa je bil že kot deček odločen in samostojen, saj ga komaj dvanajstletnega pošljejo v šolo na Reko, odtod pa kmalu kar v Salzburg, kjer se naš šolar preživlja s petjem na koru. Je pa že takrat moral predstojnike opozoriti nase, če so ga le-ti omenili tržaškemu škofu Petru Bonomo, ko je iskal pevce za svoj stolnični zbor. Saj. In prihod v Trst, ta prihod sedemnajstletnega Primoža v naše mesto (1525), je bil odločilen premik za vso njegovo življenjsko usodo. In seveda tudi za usodo vsega našega kulturnega razvoja.

Sam pravi: *»Tergesti ab episcopo Petro Bonomo, docto et viro piissimo, sum a teneris annis educatus»* — v Trstu me je od mladih nog vzgajal škof Peter Bonomo, učen in zelo pobožen mož. To je sam poudaril, je pa tudi za nas pomembno, da ugotovimo, katere so bile poglobitve

ne smernice te Bonomove vzgoje. In mislim, da velja omeniti predvsem dvoje. Predvsem to, da je bil Bonomo humanist, ki je dijakom razlagal Vergila, a se je obenem tudi zavzemal za spise Erazma Rotterdamskega, predhodnika reformacije. Takó je namreč Trubar že kot dijak živel v ozračju, ki je pripravljalo v njem razpoloženje, brez katerega najbrž ne bi prišlo do kasnejšega odločnega verskega zasuka. Druga pomembna komponenta Bonomove vzgoje pa je bila škofova daljnovidnost, saj Trubar poudarja, kako jim je Vergila in Erazmove Parafraze tolmačil v italijanskem, nemškem in slovenskem jeziku. Takó se mladi učenec ni samo navadil italijanščine, kot pravi — *Tergesti didicerim linguam italicam* —, ampak je ob škofovem upoštevanju slovenskega jezika, ki takrat ni bil še prišel v knjigo, potrdil zvestobo svoji materinščini. Pri tem pa se nam danes znova odkriva resnica, da je bil takrat naš jezik domač tudi gospodi in izobraženem, kakor nam med drugim priča primer vipavskega plemiča Žige Herbersteina, ki je s slovensčino kot diplomat potoval po Ruskem in prikazal dunajskemu dvoru in Evropi slovensko deželo. Pa tudi v samem Trstu imamo slovenska pisma baronice Marije Izabele Marenzi dobrih sto let po Bonomovem škofovanju.

Saj, Bonomo.

V zvezi z njim moramo dodati še to, da je bil škof prepričan, da je Trst poklican, da igra izjemno vlogo kot pristaniško in emporijsko mesto. Skušal je to dopovedati Dunaju, a mu ni uspelo; do uresničitve njegove zamisli je prišlo šele dve stoletji kasneje. Vendar je za nas izrednega pomena, da je škof imel pred očmi tesno povezavo Trsta z zaledjem; saj je iz tega njegovega gledanja izhajalo tudi njegovo zgoraj omenjeno razpoloženje, ko je mladega Trubarja potrjeval v rabi materinščine. Nenavadno naklonjen pa je bil bistremu mlademu, ki je obetal, da postane uresničitev njegove zamisli o podobni prihodnjega tržaškega pluralističnega človeka. Zato ga je poslal na Dunaj, a je žal Trubar svo-

nadaljevanje na 7. strani ■

Nekaj misli ob beneških kulturnih dnevih

Kot je naš list že poročal, so od 9. do 14. junija letos v Cankarjevem domu v Ljubljani potekali kulturni dnevi Slovencev v Italiji, tokrat pod naslovom *»Slovenci tam za goro«*. V ospredju je bila kulturna ustvarjalnost beneških Slovencev, vendar so imeli prebivalci slovenske prestolnice možnost spoznati njihovo problematiko v celoti, od šolskih, gospodarskih, demografskih do specifičnih političnih vprašanj.

Možnosti našega tednika nam seveda ne dopuščajo, da bi poglobljeno komentirali to manifestacijo, vendar bi kljub temu vsaj opozorili na nekaj poudarkov. Na prvem mestu je treba omeniti zadovoljiv odmev v slovenskem matičnem tisku, od Dela do Družine, in na ljubljanski televiziji. Slednja je sobotno zaključno prireditev v srednji dvorani Cankarjevega doma prenašala neposredno. Če je bilo v republiki Sloveniji zlasti v preteklosti opaziti v javnosti precejšnje nezanimanje in nepoznavanje položaja zamejskih Slovencev, pa zaznavamo sedaj večjo občutljivost.

Drugo pomembno dejstvo, ki ga je potrebno poudariti, je to, da so prireditve v Ljubljani beneški Slovenci v celoti pripravili sami. S tem so dokazali svojo življenjskost in tvoren doprinos v okviru prizadevanj za enotni slovenski kulturni prostor. Z živahnim delovanjem v različnih kultur-

dalje na 2. strani ■

Na Siciliji nič novega

Deželne volitve na Siciliji niso globoko pretresle italijanskega političnega življenja, kot so nekateri pričakovali, potem ko so spremljali silno ostro polemiko med predsednikom vlade Craxijem in glavnim tajnikom Krščanske demokracije De Mito. Čeprav se je Craxi osebno zelo angažiral v volilnem boju, njegova socialistična stranka ni dosegla kdovekakšnih uspehov, saj je ohranila dosedanje število deželnih poslancev. Krščanska demokracija je sicer izgubila dve poslanski mesti, a je kljub temu ostala daleč najmočnejša stranka na otoku. Komunisti so izgubili eno poslansko

mesto, ki je verjetno šlo na račun Proletarske demokracije. Socialdemokrati imajo zdaj dve poslanski mesti več kot doslej, medtem ko so republikanci in liberalci ohranili svoja poslanska mesta. Zanimivo je, da so precejšen uspeh dosegli misovci, ki so ostali četrta politična sila na otoku.

Glede na izid volitev na Siciliji ni pričakovati kakih korenitih sprememb na ravni osrednje oziroma deželne vlade. Verjetno se bo na Siciliji obnovilo petstrankarsko zavezništvo, v Rimu pa bo vse ostalo po starem, vsaj do odobritve finančnega zakona.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 29. junija, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Slovenske popevke; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Soncu na proti«; radijska nadaljevanka v treh delih; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Prva repriza: Stanislav Lem - Mario Uršič: »Magellanov oblak«, znanstveno-fantastična nadaljevanka v 8 delih; 15.25 port in glasba ter prenosi z naših prireditve; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 30. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Revija »Primorska poje«: ženski zbor »Franc Zgonik« iz Branika in mešani zbor »Lipa« iz Šempasa; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Otroški kotiček: »Glasbene pravljice«; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Komorni orkester iz Castelfranca Veneta; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 1. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Zgodovina je vedno že svoja lastna zgodba; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Komorni orkester iz Castelfranca Veneta; 18.00 Silvio Cumpeta: »In kaj se je zgodilo potem?«, prevod Nada Konjedic; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 2. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor »Obala« iz Kopra; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 Mladinski pas; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Trio Debussy v našem studiu; 18.00 Pravljica na Slovenskem; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 3. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h: Liki iz naše preteklosti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenska popevka; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prezrimo!; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriskem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 XVI mladinski pevski festival v Celju: mladinski zbor Glasbene matice iz Trsta in mešani mladinski zbor »Tehnik« iz Celja; 18.00 Londonski memorandum v luči britanskih diplomatskih arhivov; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 4. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Nemški zbor »Klaus Fischbach« iz Saarbrückna; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Iz filmskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Godalne skupine Srednje glasbene in baletne šole iz Ljubljane; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 5. julija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Etnično, nacionalno in razredno v sodobnih družbah: Sociološki pogledi; 15.00 Otroški kotiček: »Kaj je na koncu sveta?«; 16.00 Zgodovina je vedno že svoja lastna zgodba; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Solisti in godalni ansambel Srednje glasbene in baletne šole iz Ljubljane; 18.00 Dramska vetrovica: Smiljan Rozman: »Improvizacija v b molu«; radijska igra; 19.00 Radijski dnevnik.

Socialisti so v Španiji ohranili absolutno večino

Na podlagi španske ustave mora priti po nedeljskih državnozborskih volitvah do oblikovanja nove vlade najkasneje do konca julija. Socialisti so sicer izgubili vrsto mandatov, vendar so ohranili absolutno večino tako v poslanski zbornici kot senatu, zato ima Gonzales pred seboj še štiri leta vodenja državne politike.

Komentatorji živahno ocenjujejo izid predčasnih parlamentarnih volitev, pri čemer poudarjajo, kako je desničarska opozicija ohranila svojo moč, lepo pa se je uveljavil bivši ministrski predsednik Suarez s svojim demokrasko-socialnim centrom, ki je povečal število poslancev od dveh na devetnajst.

Pozornost vzbuja tudi okrepitev narodnih in avtonomističnih strank. Med Baski so izgubili glasove tako socialisti kot zmerne Baskovska narodna stranka, od dveh sedežev na pet sedežev je prišla skupina Herri Batasuna, ki jo mnogi štejejo za politični izraz oborožene skupine ETA. Od enega sedeža na dva je prešla še druga levičarska baskovska skupina.

Tudi v Kataloniji se je močno okrepila domača stranka, ki je dosegla 18 mest v poslanski zbornici. Doslej jih je imela 12. Vse kaže torej, da ostaja narodno in manjšinsko vprašanje ob vprašanju deželnih avtonomij in decentralizacije eno izmed najbolj občutenih vprašanj sodobne Španije, ki so mu socialisti posvečali premalo pozornosti.

Številčno so razmere take. Vseh mest v poslanski zbornici je 350, zato znaša absolutna večina 176 sedežev.

Socialisti jih imajo 184 (prej 202), Ljudska koalicija 105 (prej 106), Demokrasko socialni center 19 (prej 2), katalonska stranka Združevanje in enotnost 18 (prej 12), združena levica 7, Baskovska narodna stranka 6 (prej 8), baskovski skupini

Herri Batasuna 5 (prej 2) in Euzkadiko Ezkerra 2 (prej enega). Ostale manjše stranke imajo 4 sedeže.

Za senat, kjer so volitve potekale po večinskem sistemu, je potrjena absolutna večina socialistov, ki pa so izgubili vrsto mandatov. Vsi drugi so napredovali, še najbolj desničarska opozicija.

—O—

NEKAJ MISLI OB BENEŠKIH KULTURNIH DNEVIH

■ nadaljevanje s 1. strani

nih in družbenih skupinah so že prerasli okvire gole družabnosti in narodnoobrambnih potreb, začutili smo tudi znamenja izvirne ustvarjalnosti.

Najvažnejše pa je to, da so beneški Slovenci, zlasti na obeh okroglih mizah, sami nakazali bodoče perspektive, zlasti glede šolskih, demografskih in gospodarskih vprašanj. Na osnovi znanstvenih spoznanj so ugotovili, da je časa na razpolago malo, kar najhitreje je potreben odločen preokret. Najprej je treba zajeziti nadaljnje izseljevanje, pogoj tega pa je zagotovitev delovnih mest doma, načrtujejo jih okrog 400. Njihovo veliko upanje je tudi dvojezični zasebni otroški vrtec v Špetru, ki že deluje, in zasebna dvojezična osnovna šola v istem kraju. To je zaenkrat edina možnost, da slovenščina dobi ustrezno mesto tudi v šolski strukturi, saj v državnih šolah zaradi togega stališča italijanskih oblasti zaenkrat ne kaže niti to, da bi se poučevala vsaj kot predmet.

Za zaključek bi poudarili še to, da so na prireditvah v okviru beneških kulturnih dnevov bile dejavno zastopane vse družbene in kulturne komponente, v katerih delujejo beneški Slovenci, in to ob strogem spoštovanju načela enotnosti v različnosti.

Pomembno manjšinsko zasedanje v Bocnu

V Bocnu se je v soboto, 21. t.m., končalo tridnevno zasedanje zastopnikov narodnih manjšin iz Italije in drugih evropskih držav. V dvorani Kolpinghausa se je zbralo tudi veliko občinstva, dejavno pa so bili soudeleženi vidni predstavniki Južnotirolske ljudske stranke, ki je pokazala veliko pozornost do problematike drugih skupnosti in tako premostila staro obtožbo, češ da se Južni Tirolci borijo le za svoj »paket« zaščitnih določil in se za druge manjšine veliko ne menijo.

Zasedanje so skupno pripravili Južnotirolska visokošolska zveza, Južnotirolsko kulturno središče in dvojezična zasebna radijska postaja Tandem.

V petek, 20. t.m., je imel uvodni referat katalonski pater Aureli Argémi, ki je pred kratkim postal ravnatelj Evropskega urada za manj razširjene jezike, ki je organ Evropskega parlamenta. Pater Argémi je že pod Francom v izgnanstvu v Italiji ustanovil mednarodno manjšinsko zvezo CIEMEN. V imenu italijanskega odseka te organizacije je v soboto nastopil Clau-

dio Magnabosco iz Aoste, o položaju posameznih manjšin v Italiji pa so poročali njihovi zastopniki. Za Slovence v Italiji so bili v Bocnu predstavniki Gibanja ljudskih demokratov iz Benečije. V imenu te skupine je prebral poročilo dr. Ferruccio Clavara. Orisal je pravno stanje Slovencev v Italiji in zahtevo po globalnem zaščitnem zakonu, še posebej pa je naglasil razmere in potrebe Slovencev v videmski pokrajini.

Dne 21. t.m. je predaval urednik zahodnonemške revije za vprašanja manjšin in zatiranih narodnih in verskih skupnosti Tillmann Zulk.

Manjšinsko zasedanje se je pred dnevi napovedovalo s polemikami. Zastopnik medmanjšinske zveze Confemli Ardizzone je namreč kritiziral simpozij in napovedoval, da Evropski urad za manjšine ne more pri njem sodelovati, ker da bodo obravnavali tudi vprašanje samoodločbe. Izkazalo pa se je, da je bil strah odveč, saj je imel uvodni referat ravno novi ravnatelj Bureauja.

Boj proti inflaciji, primer Izraela

Inflacija je aktualno gospodarsko zlo, proti kateremu se borijo vlade, tako na Vzhodu kot na Zahodu, tako na Severu kot na Jugu. Italija dosega, med drugim ob podpori Evropske gospodarske skupnosti, precejšnje uspehe ter znižuje inflacijsko stopnjo pod 7 odstotkov. Po drugi strani nima enakih uspehov Jugoslavija, kjer je inflacija v prvih petih mesecih letos v nasprotju s planom dosegla 84 odstotkov.

Boj proti inflaciji predpostavlja težavne gospodarske ukrepe in za primer je zdaj značilen Izrael, čeprav pri tem nikakor ne gre za morebitno pohvalo politično-vojaškega sistema. Čuditi pa se je mogoče, da je Izrael kljub hudi vojaški krizi na Bližnjem vzhodu dosegel takšne uspehe v boju proti inflaciji in v okrepitvi svoje valute šekel. Dolar zdaj velja poldrugi šekel, kot ima Italija v načrtu razmerje med dolarjem in novo liro, ki naj bi bila uvedena v prihodnjem letu.

Inflacija v Izraelu je še leta 1984 znašala okrog 450 odstotkov in letos je padla na 16 odstotkov. To izredno znižanje inflacije ne spremljajo niti brezposelnost, kot na primer v Veliki Britaniji, niti ljudski upori, kot na primer v Argentini.

Novi gospodarski načrt so v Izraelu pričeli izvajati 1. julija lanskega leta ob podpori obeh glavnih strank, to je laburistov na vladi ter desničarskega Likuda v opoziciji. Načrt so podprli tudi sindikati in Industrijska zveza ter je praktično vse ljudstvo sprejelo začasne žrtve za izhod iz go-

spodarske krize. Boriti se je bilo treba ne samo proti inflaciji, marveč tudi proti razvrednotenju valute ter proti dolgovom doma in v tujini.

Vlada je sprejela — kot rečeno — ob podpori vsega ljudstva globalne gospodarske ukrepe, ki so privedli do naslednjih rezultatov. Padec inflacije od 450 odstotkov konec leta 1984 na 20 odstotkov konec leta 1985 ter na 16 odstotkov v zadnjih mesecih. Plačilna bilanca s tujino je bila konec leta 1984 pasivna za 2 milijardi 800 milijonov dolarjev in je zdaj aktivna za 300 milijonov dolarjev. Šekel se je dvignil lanskega julija ter ameriški dolar zdaj velja poldrugo izraelsko valutno enoto.

Izraelska vlada je ukrepala zlasti v treh gospodarskih smereh: ostro je znižala javni primanjkljaj od 17 na 8 odstotkov kosmate narodne proizvodnje ter je med drugim močno zmanjšala podpore za cene živil. Precej je razvrednotila valuto, a istočasno je takoj stabilizirala menjalni tečaj med šeklom in dolarjem. Uvedla je nadzorstvo nad cenami in plačami.

Po več letih hudih primanjkljajev je javni proračun postal z novim gospodarskim programom v nekaj mesecih aktiven. Vlada je vzporedila davčno, monetarno in dohodkovno politiko. Zaradi visokih obrestnih mer so se podjetja znašla v težavah in prebivalstvo se je vdalo v začasno znižanje realnih dohodkov brez protestnih manifestacij. Podjetja so se morala odločiti za preustrojitev ali pa so zašla v stečaj.

Že po polletju pa se je položaj začel izboljševati, tako za podjetja kot za dohodke, ker je bil boj proti inflaciji izredno uspešen. Izrael je imel tudi nekaj sreče pri novi gospodarski politiki zaradi padca dolarja in zaradi dviga vrednosti evropskih valut. Izrael namreč večino uvoza plačuje v dolarjih, a v Evropo gre 60 odstotkov njegovega izvoza.

Gospodarski komentatorji čakajo, kaj se bo zgodilo oktobra, ko bo vladna rotacija med laburisti in Likudom. Za nadaljevanje sedanje gospodarske politike bo zlasti potrebno, da sindikalna zveza »Histadruth« kot socialni pakt dalje podpira izraelski »Nep«, ali novo ekonomsko politiko.

Kaj se dogaja v Peruju?

Skupina gverilcev Revolucionarnega gibanja Tupac Amaru je 23. t.m. v perujskem glavnem mestu Limi zasedla urade tiskovnih agencij Ansa, Reuter, France Presse in Deutsche Presse. Od urednikov so z orožjem v roki zahtevali, da so poslali v svet dolgo sporočilo o položaju v Peruju. Vlado so obtožili soodgovornosti za pokole, ki jih je zakrivila vojska ob zatiranju uporov v treh jetnišnicah prejšnji teden. Gverilci poleg tega naglašajo, da vladata predvsem na področjih, kjer je v veljavi izredno stanje, nasilje in popolna brezpravnost. Vojska je baje zakrivila pokole, o čemer pričajo število pogrešanih, množična grobišča in iznakažena trupla.

Willy Brandt potrjen

V Limi se je te dni zaključilo zasedanje Socialistične internacionale. Za predsednika je bil potrjen bivši zahodnonemški kancler Brandt, ki je že obiskal predsednika Garcio in ga vprašal za podrobnosti o zatrtju uporov v jetnišnicah. Socialistična internacionala je namreč obsodila policijske ekscese, zanje pa ne krivi sedanje vlade. Predsednik Garcia je obljubil preiskavo in kazni proti skrajnežem.

Socialistična internacionala je odobrila vrsto dokumentov, med katerimi izstopajo tisti, ki obravnavajo mir, razorožitev, človekove pravice in zadolžitev držav tretjega sveta. Glede tega so socialistični zastopniki predlagali oprostitev dolgov za najrevnejše države na svetu. Za ostale države v razvoju naj bi sedanja posojila preuredili in podaljšali, da bi jih vračale 30 let v sprejemljivem razmerju z vrednostjo izvozov.

ZASEDANJE NA BRIONIH

V sredo, 25. t.m., se je začela na Brionih v Jugoslaviji splošna konferenca Organizacije OPEC, ki združuje države izvoznice nafte. Predmet pogovorov je nov poskus doseči omejitev proizvodnje, da bi organizacija branila cene surovih goriv. V strokovnih krogih dokaj optimistično gledajo na uspeh brionske konference. Petrolejski minister Kuwaita Al Sabah, napoveduje, da obstajajo ugodne možnosti za dogovor, na podlagi katerega naj bi 13 članic Organizacije OPEC proizvajale dnevno nekaj več kot 15 milijonov sodov nafte.

Stanje na Kosovu

Tajnik predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije Belovski je 23. t.m. med tiskovno konferenco v Beogradu spregovoril tudi o položaju na Kosovu. Izjavil je, da so se oblasti odločile za politične in ne upravne ukrepe, da bi zajezile odseljevanje Srbov in Črnogorcev. V petek, 20. t.m., je policija preprečila nov pohod Kosovskih Srbov in Črnogorcev iz Prištine v Beograd, kjer naj bi ob začetku 13. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije uprizorili manifestacijo proti razmeram v avtonomni pokrajini, kjer se ne čutijo enakopravne.

Srbi in Črnogorci na Kosovu dalje protestirajo tako proti oblastem kot proti Albancem, ki imajo na področju večino. Albanci skušajo prisiliti Srbe in Črnogorce, da zapustijo to avtonomno pokrajino, medtem ko politična oblast temu nasprotuje. Tako se je nealbansko prebivalstvo na Kosovu znašlo med dvema ognjema.

Srbi in Črnogorci so s Kosova hoteli napraviti nov pohod na Beograd, da se znova pritožijo pri zvezni vladi. Ta jim je svojčas obljubila posredovanje proti pritisku albanskega prebivalstva, a dejansko ni napravila ničesar.

Jugoslovanski listi kritizirajo švicarske oblasti, ker so v soboto, 21. t.m., v švicarski prestolnici Bern dovolile, da so albanski izseljenci s Kosova priredili protijugoslovanske demonstracije. Demonstranti so zahtevali ustanovitev Republike Kosovo, ki bi se s časom priključila Albaniji.

Območje Černobilja nadzorujeta kozmonavta

V Moskvi so sporočili, da oba kozmonavta na krovu vesoljske postaje Saljut 7 stalno nadzorujeta področje okrog Černobilja, da bi pravočasno obvestila sovjetske znanstvenike, da bi lahko ukrepali v primeru, da bi se nad Černobiljem stvorile nevihte, ki bi lahko raznesle radioaktivni prah do vodnih zajemališč. To bi privedlo do okužbe pitne vode na področju Kijeva, ki je s svojima dvema milijonoma in pol prebivalcev tretje največje mesto Sovjetske zveze.

Pravda je nedavno tega sporočila, da so s helikopterjev spuščali vodo nad zapuščenimi naselji v varnostnem pasu, da bi preprečili vetru, da bi raznašal prah. Glasilo sovjetske komunistične partije je tudi

objavilo vest, da reaktor številka štiri, ki je sicer pod nadzorstvom, še vedno oddaja radioaktivnost. Sovjetski vojaki nadaljujejo z dekontaminacijo. Nad reaktorjem letijo helikopterji, ki so obloženi s svinčnimi ploščami, da bi zaščitili posadko pred radioaktivnim sevanjem, ki ga Pravda označuje za »smrtno«. Medtem pa je te dni švedski dnevnik »Svenska Dagbladet« objavil prve slike grobov žrtev černobiljske nesreče. Iz napisov na nagrobnih ploščah je moč razbrati, da gre v glavnem za gasilce, ki so neprimerno opremljeni prišli »gasit« jedrski požar. Švedski časnikar, ki je slike posnel, je povedal, da je pokopališko vodstvo že poskrbelo prostor za nove grobove černobiljskih žrtev.

V Bazovici so proslavili P. Trubarja

Ob prisotnosti uglednih političnih in kulturnih predstavnikov je bila v soboto, 21. t. m., v Bazovici osrednja proslava v počastitev Primoža Trubarja ob 400-letnici njegove smrti. Proslavo je priredil ob tej priložnosti nastali posebni koordinacijski odbor na dvorišču osnovne šole, ki nosi ime prav po tem velikem Slovencu, ustanovitelju slovenske tiskane besede. Pri organizaciji so sodelovali bazovska šola z učitelji, učenci in njihovimi starši, društvo »Lipa« in ostale vaške organizacije.

Številnim gostom v pozdrav so zapeli otroci osnovne šole. Trubarjevo osebnost, njegovo genialno in ogromno delo pa je občinstvu predstavil prof. Janko Moder iz Ljubljane. V svojem govoru je poudaril vlogo, ki jo je odigral Trst pri oblikovanju Trubarjeve osebnosti. Misel na Trubarja pa je bila govorniku tudi priložnost, da se je dotaknil nekaterih pekočih problemov za naš narod in našo kulturo.

Nekaj misli o Primožu Trubarju in pomenu proslavljanja njegove obletnice je povedal tudi predsednik Slavističnega društva za Trst in Gorico, prof. Boris Pangerc.

Tudi kulturni program je bil pester in zanimiv. Nastopili so domači mešani pevski zbor »Lipa«, otroški pevski zbor »Slovesek« iz Bazovice, ženska pevka skupina »Stu ledi« in učenci zadnjih treh razredov, ki so predstavili dramatizirano poglavje iz

knjige o Trubarju »Rodoljub Ilirski«, zaigrali so torej odlomek z naslovom »Otroška leta«. Na proslavi je nastopil tudi Tržaški oktet. Spored pa je povezovala Savina Remec.

Proslava je vseskozi bila zanimiva in pestra. Številni poslušalci pa so si lahko ogledali tudi zanimivo in pestro razstavo, ki so jo pripravili učenci osnovne šole na temo Primoža Trubarja, in pa še drugo razstavo, ki so jo organizatorji pripravili z namenom, da bi se ljudje ob ogledu spomnili na Sklad Mitja Čuk.

Naj ta zapis zaključimo z besedami Janke Modra, ki je med drugim rekel: »Primož Trubar je namreč ime našemu obstoj, naši kulturi, našemu jeziku, našemu narodu, kakor je Bazovica ime našemu boju, naši zvestobi, našim žrtvam.«

—o—

OBČNI ZBOR DEŽELNE ZVEZE KREDITNIH ZADRUG

Pretekli teden je bil v Vili Manin v Passarianu redni letni občni zbor deželne zveze hranilnic in posojilnic, ki povezuje 31 kreditnih zadrug iz naše dežele. Med temi so tudi štiri, ki delujejo na ozemlju s pretežno slovenskim prebivalstvom. To so openska, nabrežinska, doberdobska in sovođenska hranilnica.

Osrednji točki na dnevnem redu sta bili poročili Upravnega sveta in Nadzornega odbora. Med razpravo, v katero je posegel tudi predsednik Hranilnice in posojilnice z Opčin, pa so govorili tudi o dovoljenjih za odprtje novih bančnih okenc. Predstavniki je obžaloval, da kljub številnim prošnjam openski hranilnici še vedno ne dovolijo, da bi odprla kako novo okenca, pa čeprav je njeno poslovanje zelo uspešno, saj je na 2. mestu med 31 kreditnimi zadrugami v naši deželi.

ŠOLSKO VPISOVANJE

Ravnateljstvo Državnega Trgovskega Tehničnega Zavoda z oddelkom za geometre »Žiga Zois« v Trstu sporoča, da poteka vpis za šolsko leto 1986/87 v vse razrede zavoda do vključno 7. julija 1986. Tajništvo je odprto ob delavnikih od 9. do 12. ure.

KOPRSKA SREČANJA

V Kopru so se v soboto, 21. t. m., začela Sedma koprsko srečanja, ki jih vsako leto prireja organizacija italijanske narodnostne skupnosti z Reke in Istre. Na pomemben doprinos organizatorjev je spomnil v svojem posegu predsednik občinske skupščine Janko Kosmina, medtem ko je predsednik organizacijskega odbora Giovanni Migliorini potrdil, da so v program tokratne manifestacije lahko vključili tudi razstavo Organizacije združenih narodov, ki je bila pred meseci v New Yorku in za katero do zadnjega ni bilo gotovo, če bo lahko prišla v Koper. Otvoritvena slovesnost je spremljala vrsta kulturnih pobud in predstav.

OBČINA DEVIN-NABREŽINA IMA NOV URBANISTIČNI NAČRT

Deželni odbor Furlanije-Juljske krajine je pred dnevi odobril varianto Splošnega regulacijskega načrta za občino Devin - Nabrežina. Gre vsekakor za zelo pomemben dogodek, saj je znano, da si je občinska uprava dolga leta prizadevala, da bi občina dobila takšen urbanistični načrt, kot ustreza zahtevam in potrebam domačega prebivalstva. Priznati je treba, da ima v tem pogledu veliko zaslug Bojan Brezigar, ki je bil v prejšnji občinski upravi odbornik za urbanistiko in je zdaj župan. Kot odbornik je zastavil vse sile, da je občinski svet odobril varianto urbanističnega načrta, kot župan pa si je dnevno prizadeval, da je pristojna deželna oblast v razmeroma kratkem času pregledala in v bistvu potrdila delo, ki ga je bila na področju urbanistike opravila občinska uprava.

ZDRUŽENJE AKTIVISTOV OSVOBODILNEGA GIBANJA NA TRŽAŠKEM OZEMLJU ODBOR ZVEZE VOJNIH INVALIDOV NOV

Pred kratkim so v Trstu podelili spominska priznanja članom organizacije »Delavska enotnost - Unità operaia«. Ob tej priliki je zgodovinar Milan Pahor sestavil krajši oris organizacije, ki je za časa NOB združevala slovenske in italijanske delavce.

Zbrali se bomo v petek, 27. junija, ob 19. uri v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu.

Predstavitve publikacije bo obogatil nastop Tržaškega okteta.

Letošnje ekumensko romanje

Mnogi že vedo, da se letos spominjamo 120-letnice rojstva sv. Leopolda Mandiča in obenem desetletnice njegove razglasitve blaženim. V počastitev teh obletnic prireja Apostolstvo sv. Cirila in Metoda iz Trsta in župnijska skupnost Ricmanje - Domjo romanje v rojstni kraj svetnika v Herceg-Novi. Pot se bo potem nadaljevala še v Boko Kotorsko z obiskom Marijinega otoka.

Ob povratku je predviden ogled Mostarja in okolice v Hercegovini. Na željo romarjev bomo obiskali tudi znano Medjugorje. Nato še ogled Splita in Zadra na jadranski obali. Sklep romanja je predviden na Trsatu.

Zanimivost zase je vožnja s trajektom z Reke do Dubrovnika.

Potovanje bo z avtobusom in bo trajalo sedem dni: od nedelje, 24. avgusta popoldne, do sobote, 30. avgusta zvečer.

Celotni stroški znašajo 400.000 lir. Ker je za romanje veliko zanimanje in so mnogi prostori že zasedeni, se udeleženci naprošajo, da se prijavijo čimprej s prošnjo, da že ob vpisu položijo del vsote.

Prijave sprejemamo v kapeli sv. Leopolda Mandiča pri Domju ali v župnijskem uradu v Ricmanjih ter pri odbornikih ACM v Trstu.

Romarji, ki nimajo potnega lista, so naprošeni, da si čimprej napravijo fotokopijo osebne izkaznice, t.j. zunanje in notranje strani, da vodstvo romanja lahko čimprej pripravi skupni potni list. Prinesite Codice fiscale.

Romarji lahko pustijo denar v prijazni trgovini Fortunato ali pa v Domju, kjer se zbere ACM vsak četrtek popoldne za bogoslužno srečanje ob 16.30 v kapeli sv. Leopolda.

Volitve v časnikarsko zbornico

Z ožjimi volitvami, ki so bile v nedeljo, 22. t. m., je bil dopolnjen deželni svet časnikarske zbornice za Furlanijo - Julijsko krajino in sta poleg tega bila izvoljena oba predstavnika Furlanije - Julijske krajine v vsedrjavni časnikarski svet.

Deželni svet časnikarske zbornice za Furlanijo - Julijsko krajino sestavljajo: Slavoljub Štoka, Marco Cadelli, Francesco Parmeggiani, Sergio Canciani, Silvano Di Varmo in Paolo Paoletti. Za publiciste so bili izvoljeni Natale Zaccurri, Ferdinando Comar in Mafaldo Cechet. Prvih šest članov zastopa poklicne časnikarje. Nadzorni

odbor sestavljajo Italo Cattaruzza in Giovanni Comelli (za poklicne časnikarje) in Nestore Valbusa (za publiciste). Naj omenimo, da je bil v deželni svet časnikarske zbornice izvoljen tudi Slavoljub Štoka, ki je že 12 let tajnik zbornice.

V vsedrjavni svet Časnikarske zbornice sta bila izvoljena Drago Legiša in Vittorio Meloni. Za publiciste je bil izvoljen Giovanni Molina. Dr. Drago Legiša je prvi slovenski časnikar, ki je bil izvoljen v vsedrjavni svet, kateri praviloma zaseda v Rimu. Zanimivo je dalje, da je na volitvah prejel tudi največje število glasov.

DRAGA *86

XXI. ŠTUDIJSKI DNEVI

Trst - 5., 6. in 7. septembra '86

Park Finžgarjevega doma, Opčine, Narodna ul. 89

Petek, 5. septembra 1986

ob 17.00 Predstavitev predavateljev na letošnji Dragi

ob 17.30 Predavanje: SLOVENSKA CERKEV MED BOGOM IN CESARJEM

Kako je Cerkev na Slovenskem v zadnjih sto letih prilagojevala svoje nadčasno poslanstvo družbeno-političnim razmeram.

Po diskusiji zakuska in družabnost.

Sobota, 6. septembra 1986

ob 16.00 Slovesna otvoritev

nato Predavanje: MATIČNE DILEME MED NARODNOSTJO IN DRŽAVLJANSTVOM

Intelektualec z mednarodnim obzorjem pretresa razne mogočnosti današnjega jugoslovanstva, od utopije do politične prakse.

Po predavanju diskusija.

Nedelja, 7. septembra 1986

ob 10.30 Predavanje: BLAGODEJNA ODVEČNOST KRŠČANSTVA

Ali ni vera odveč? In Bog, ali ni tudi On odveč? Kakšen je torej pomen krščanstva, če lahko svet ostaja brez njega?

Po predavanju diskusija in kosilo.

ob 16.00 Predavanje: PO PLOVBI ČEZ RDEČE VODE

Pristanek na kakšnem bregu, po plovi bi med Scilo Vesti in Karibdo Lenina, saj je Marx napisal tudi: Cilj, ki zahteva podla sredstva, ni dober cilj ...

Po predavanju diskusija, sklep, družabnost.

Letošnji predavatelji so etično prizadet marksist, sodobnosti odprt teolog, tvegano angažiran intelektualce, kulturno ugleden Neslovenec.

Nedeljska služba božja bo ob 9. uri na prostem v parku.

Lov za ukradenimi milijoni

V IZVEDBI ROJANSKE SREDNJE SOLE

Ob koncu šolskega leta je mnogo slovenskih šol pripravilo zaključno prireditev. Med temi je vsaj ena vredna, da jo posebej omenimo, to pa zato, ker je imela obliko prave gledališke predstave. Dijaki srednje šole Fran Erjavec iz Rojana so namreč v svetoivanskem Marijinem domu (rojanski je trenutno zaprt) uprizorili pravo otroško detektivko, v kateri so morali pokazati kar precej igralske spretnosti in odrske sproščenosti. Naslov igrice je bil Lov za ukradenimi milijoni. Napisal jo je priznani slovenski mladinski pisatelj Smiljan Rozman, dramaturgiral in za oder priredila pa Lučka Susič. V okviru igrice je bila tudi kratka lutkovna predstava, ob vsaki menjavi scene pa so šolski flavtisti poskrbeli za glasbene vložke. Za sceno so poskrbeli dijaki pod vodstvom profesorice Ane Tretjak, pri izdelavi lutk pa so sodelovali tudi učenci profesorice Jasne Merku. Glasbene vložke so naštedirali pod vodstvom profesorice Vere Crevatin in Erike Slama (ona je tudi uglasbila izvirno pesmico o Jurčku).

V igri sami so se dobro izkazali prav vsi mladi igralci. Bilo jih je preveč, da bi lahko omenili vsakega posebej. Izstopali so seveda tisti, ki so

nosili glavne vloge. Zelo prisrčen je bil Igor Filipič kot Danč, sproščen in z lepo izgovarjavo Mitja Starec kot Janez. živahen in z dobro obrazno mimiko Peter Korošič kot Slavko, prijetna in simpatična mala Lučka Cristine Pelizon. Med tistimi, ki so igrali odrasle vloge so se posebno izkazali Edvin Starec kot razbojnik Franc, Daniel Gulič kot dobri razbojnik in Karin Vitez kot gospa Klara. Vendar pa bi bili krivični, če bi pohvalili samo te igralce. Prav vsi so bili prepričljivi in sproščeni. Zasluga za to gre seveda tudi režiserki igrice, profesorici Lučki Susič, ki si je pridobila že skoraj profesionalno gotovost pri odrskih režijah mladih igralcev, saj je samo zaključnih prireditev z rojansko šolo pripravila v zadnjih letih že deset.

M. L.

—o—

Iz Goriške**IMENOVANA KONZULTA ZA SLOVENSKA VPRAŠANJA**

V Gorici so v ponedeljek izvolili občinsko konzulto za slovenska vprašanja. V skladu s sporazumom, ki je bil dosežen že pred leti, je občinski svet potrdil imena, ki so jih posredovali Sindikat slovenske šole, Slovenska kulturno gospodarska zveza in Zveza slovenske katoliške prosvete. Občinski svet je poleg tega izvolil še tri svoje zastopnike. V konzultu za slovenska vprašanja je skupno petnajst članov. Sindikat slovenske šole predstavlja Nataša Sirk in Kostanca Luis. Za SKGZ so v konzultu: Edmund Košuta, Karlo Devetak, Marko Marinčič, Rudi Pavšič in Aldo Rupel. Za ZSKP so v konzultu: Kazimir Humar, Albin Sirk, Iva Koršič, Luciana Budal in Mirko Brajnik. Za občinski svet so bili izvoljeni Gianni Toplikar (KD), Milka Čubrilo (PSI) in Tereza Perissutti (KPI).

ZAKAJ TAKŠNO RAVNANJE V ŠTEVERJANU?

Sekcija Slovenske skupnosti iz Števerjana je objavila poročilo, ki ostro polemizira s sedanjo občinsko upravo v Števerjanu, kateri očita, da zanemarija in zapostavlja slovenski jezik. Pri tem sekcija Slovenske skupnosti navaja dejstvo, da so bila vabila na zadnjo sejo občinskega sveta le v italijanskem jeziku, proti čemur so protestirali občinski svetovalci Slovenske skupnosti in v znak protesta zapustili sejo no dvorano. Sekcija dalje ugotavlja, da je župan Ivan Humar na koncertu, ki je bil 7. junija v Formentinijevem gradu v Števerjanu, pozdravil poslušalce samo v italijanskem jeziku. Občinska uprava je pred nekaj dnevi namestila dvojezične turistične table ob vhodu v občino. Prejšnji občinski odbor je sklenil, naj imajo table napis: »Dobrodošli v slovenski občini Števerjan, deželi vina in češenj«. Sedanja občinska uprava je te table namestila, vendar brez pridevnika »slovenski«.

Sekcija Slovenske skupnosti obsoja takšno početje in ravnanje števerjanske občinske uprave.

13. KONGRES ZKJ

V Beogradu se je v sredo, 25. t.m., začel 13. kongres Zveze komunistov Jugoslavije. Za potek in zaključke tega zbora vlada tako v jugoslovanski kot tuji javnosti veliko zanimanje, saj je znano, da se nahaja Jugoslavija v globoki gospodarski krizi, kar vpliva na splošno politično in družbeno dogajanje v državi.

SPOR ZARADI NIKARAGVE

V Združenih državah je nastal spor med predsednikom Reaganom in predsednikom predstavniške zbornice O'Neilom. Zbornica bo glasovala Reaganov predlog, da bi nakazali kar sto milijonov dolarjev pomoči protisandinističnim silam v Nikaragvi. Že pred nekaj meseci je zbornica podobno zahtevo zavrnila. Pred sedanjim glasovanjem pa je predsednik Reagan predlagal, da bi lahko nastopil pred poslanci in spregovoril o pomenu omenjenega ukrepa proti sandinistom. O'Neil pa je zahtevo zavrnil. Izjavil je, da je v Združenih državah običaj, da predsednik nastopa le na skupnem zasedanju zbornice in senata. Govor pred le eno vejo parlamenta v podporo nekemu zakonskemu osnutku pa bi bil nekorekten in neobičajen.

Slovenska skupnost o volitvah jurskih odborov

Ob pregledu izidov na nedeljskih volitvah v jurske upravne odbore v tržaški in devinsko-nabrežinski občini, SSK izraža zadovoljstvo nad potekom in udeležbo na volitvah, kjer so bili dejansko in polnopravno izvoljeni odbori v vseh zadevnih katastrskih občinah, da bodo tako lahko delovali v korist krajevnega prebivalstva.

Še posebej je treba poudariti uspeh, ki so ga dosegle domače krajevne liste, posebno na Krasu v tržaški občini in v Medji

vasi ter v Štivanu v devinsko-nabrežinski občini, kjer so prebivalci najbolj zainteresirani pri upravljanju srenjskih zemljišč.

Prav tako smo prepričani, da bodo izvoljeni odbori učinkovito delovali tudi v vseh ostalih okrajih kjer so bile volitve.

Iz tega izhaja, da je bila zahteva po razpisu volitev za izvolitve jurskih odborov upravičena, utemeljena in občutena pri prizadetem prebivalstvu, ki je tako dokazalo, da mu je domača zemlja pri srcu.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Boris Podrecca o Plečniku in Černigoju

Zadnja številka štirinajst dnevnika »Naši razgledi«, katerega glavni in odgovorni urednik je Slavko Fras, objavlja daljši pogovor z znanim arhitektom Borisom Podrecco, ki živi in dela na Dunaju. Boris Podrecca je star 46 let in je svoja otroška leta preživel v Trstu, kjer je obiskoval slovensko osnovno šolo, zatem pa je v Trstu naredil nekaj razredov slovenske realne gimnazije. Ob povratku italijanske uprave leta 1954 je morala njegova družina zapustiti Trst. Borisu je bilo takrat 14 let. Družina se je nastanila na Dunaju, kjer je Boris maturiral in zatem diplomiral iz arhitekture. Letos je Boris Podrecca pripravil Plečnikovo razstavo v Parizu, ki je imela velik odmev. Na vprašanje Naših razgledov, zakaj tolikšno zanimanje za Plečnika, je Boris Podrecca odgovoril:

»Ker izviram iz istih krajev kot Plečnik, se je moj interes zanj porodil sprva iz sentimentalnih vzrokov, kaj hitro pa je prerasel v širši kulturni interes. Moja generacija je začela odkrivati 19. stoletje in bližnjo arhitekturno preteklost Dunaja. Kot ustvarjalec namreč ne moreš začeti ex nihilo — iz nič — in si arhitekture preprosto izmisliti. Ko delaš v nekem ambientu, se moraš zavedati, da ima ta določen »Background«. V preteklosti ne zaznavam le temporalnega historičnega odnosa, ki bi me obremenjeval, temveč mi ta preteklost prinaša določeno svežino. Če živiš in delaš na Dunaju, to ne predstavlja neke imaginarne prihodnosti, temveč moraš nujno interpretirati celotni ambient. Josef Frank je bil prepričan, da vse te stare hiše, vsa ta preteklost, ki nas obdaja, ni le preteklost, temveč hkrati tudi naša sedanjost. Moje zanimanje za Plečnika je torej nujno povezano s proučevanjem sočasne dunajske arhitekture, ki jo je zaznamovala Wagnerjeva šola. Plečnik je s svojima temeljnima dunajskima deloma postavil apoteozo tej Wagnerjevi šoli. Zacherlova hiša pomeni zaključek velikih plaščev in odmik od teksturalnih tém arhitekture k strukturi. Pri cerkvi Svetega Duha, ki je nastala v istem času kot Loosova hiša na Michaelerplatzu in Fabianijeva Urania, pa začutimo, da se je estetika scesije docela umaknila novemu, klasičnemu odnosu do arhitekture. Plečnik mi je pomenil bolj orienta-

cijo kot pavšalen odgovor na arhitekturo. Ko posegaš v določeno historično zgradbo, moraš interpretirati tvojo dobo, sebe v tej dobi, celotna interpretacija pa mora zajeti hkrati tudi tisti moment, ki ga je tudi Plečnik doživel v svoji dobi. Prepričan sem namreč, da je delo popolno šele takrat, ko ne odgovoriš le z odgovorom svojega časa ali celo prihodnosti, temveč zajemaš tudi preteklost.«

Borisa Podrecca je še kot dijaka v Trstu usmeril v svet likovnosti Avgust Černigoj. O tem Podrecca pravi:

»Pri Černigoju cenim sposobnost, da je znal govoriti na več slojih. Resda je bil tudi eklektik moderne, saj čutimo v njegovih delih Picassa, De Stila in Bauhaus, vendar so njegovi »Ribiči« pravi ribiči iz Barkovelj. Čeprav je v njegovem delu čutiti odmev velikega sveta in splošne internacionalne kulture, to še vedno ni esperanto. To, kar me pri Černigoju še danes privlači, je razpoznavnost kraja, v katerem je živel, ker je zaznamovana s trpkostjo Krasa. Ta slikarja ne bi mogla nastati na primer v Aix-en-Provence. Podobno je tudi pri Plečniku — čeprav gre za dunajske teme — je za njimi tudi San Michele, lahko bi bil tudi Palladio. To pomeni sposobnost, povezati v nekem delu splošnost kulture in obenem značilnosti določenega kraja. Prizadet sem bil, ko so se ob Černigojevi smrti razširili glasovi, da je bil dober ilustrator in da so bile njegove ladje najlepše dekorirane. To ni res. Černigoj je bil kljub eklekticismu in površnosti velik slikar. Prav gotovo je njegova velika zasluga, da je sensibiliziral za umetnost celotno generacijo in ji vcepil določeno širino ter dojemljivost. Ogrel me je za moderno umetnost, in to ne na šolski, marveč na povsem neprisiljen, poljuden način. Peljal me je v Ameriško knjigarno v Trstu ter mi kazal knjige o Marku Rothku, Alexandru Calderju, De Kooningu, o »action painting«. Vcepil mi je mnogo stvari, ki so mi kasneje koristile v arhitekturi. Spominjam se, da sem leta 1957 razstavljal skupaj z njim v Trstu. To mi še danes veliko pomeni«, je dejal arhitekt Boris Podrecca v pogovoru, ki ga objavlja zadnja številka štirinajst dnevnika »Naši razgledi«.

iz naše preteklosti

KAJ JE NOVEGA NA DEŽELI?

Miren.

V nedeljo dne 22. t. m. ob 3½ pop. uprizori dramatični odsek našega Slov. izobraževalnega društva Funtkovo »Tekmo«, dramo v 3. dejanjih. Delo vsebuje izvanredne duševne vrednosti in bo nudilo našemu občinstvu prav gotovo mnogo duševnega užitka. Prireditev se bo vršila kot navadno v dvorani g. Jos. Mermolje pri mostu. Prepričani smo, da nas bo občinstvo sosednjih vasi obiskalo tega dne kot vedno v zadovoljivem številu. — Nedorašli otroci pa naj za takrat ostanejo doma. Nasvidenje!

* * *

Obnovitev našega Grada, ki se je pričela pred dobrim letom, je krepko napredovala. Samostan je skoro docela dovršen. Mizarska dela, ki jih je izvršila domača tvrdka Butkovič & Bostjančič, so dokončana. Ko bodo v dobrem tednu dovršena še pleskarska dela, bo samostan gotov. Bazilika je dozidana in v notranjščini skoro docela izdelana, tako da je bilo minuli teden notranje ogrodje že odstranjeno. Vzpostavljeni niso še oltarji in deloma ne oba zvonika ter pročelje. Radi sedanjega mraza je delo trenutno omejeno na malenkostna zidarska dela. Radi težkoč, ki so nastale pri financiranju, je pa sploh nadaljevanje dela ogroženo.

Goriška straža, 21. novembra 1925

Ukve.

Sredi meseca maja se je, kakor vsako leto, otvorila planinska šola za naše otroke, ki bivajo celo poletje na planini. V višini 1200 m nad morjem je ta ljudska šola gotovo najvišja v celi deželi in ena najvišjih v celi državi. — V teku enega leta sta izmed štirih trgovcev dva morala zapreti svoji trgovini, ker jima nista več nesli. Sicer za našo vas ostali dve trgovini popolnoma zadostujeta, a vidi se iz tega, da kakor drugod tudi pri nas vlada vedno večje pomanjkanje denarja. Izmed sedmih gostiln pa še vse izhajajo in ni slišati, da bi jo kdo nameraval opustiti. To je spet drugo znamenje: da denarja za vino je, četudi ga ni za »kafe«. — Kot drugod so tudi pri nas fantje radi veseli. Menda so hudi, da se zanje ni ustanovila kaka družba ali vsaj društvo. Zato so se dogovorili v večjem številu in sami ustanovili svoje društvo. Kakšna so njegova pravila ni znano, ker jih niso predložili v odobrenje nobeni oblasti, ne državnim ne cerkvenim. Zdi se pa, da hočejo imeti dobrodelno društvo, katerega glavni namen bi bil obiskovanje bolnikov, predvsem starih, revnih in zapuščenih. Bolnikov, oziroma bolnic, je v vasi res precej. Mesto po noči drugod denar zapravljati hočejo raje te obiskovati in tolažiti. Društvo je začelo delovati na binkošti. Pokazali so veliko podjetnosti in gorečnosti. Skoraj bi sami gor plačali. Če bo društvo še naprej delovalo, ni znano.

Goriška straža, 28. 5. 1926

Mednarodni PEN klub v Hamburgu

V Hamburgu so 22. t. m. odprli 49. kongres Mednarodnega PEN kluba, to je svetovnega združenja pisateljev. Prisotne je pozdravil predsednik zahodnonemške republike Richard Von Weizsäcker. Sledil je poseg pisatelja Guenterja Grassa o kongresni tematiki, ki obravnava sodobno zgodovino v ogledalu sodobnega leposlovja. Weizsäcker je spomnil, da Zvezna Nemčija že tretjič daje gostoljubje kongresu Mednarodnega PEN kluba. Prvič se je to zgodilo pred 60 leti in kmalu zatem je prišel na oblast Hitler in Nemčija je izstopila iz te mednarodne organizacije.

Po vojni so morali rešiti vprašanje, če naj bosta v Pen klubu zastopani obe Nemčiji ali ena sama. Zahodnonemški predsednik je naslovil tudi prisrčen pozdrav na vzhodnonemško delegacijo, ki je tudi bila prisotna v Hamburgu. Posebno prisrčno se je nemški predsednik spomnil Heinricha Boella, ki je bil do svoje smrti lani

predsednik Mednarodnega Pen kluba. Kongres je trajal pet dni in v tem času so delegati poslušali trideset poročil, ki so jih podali svetovni pisatelji. Dobršen del razprave so posvetili usodi pisateljev, ki so preganjani zaradi političnih razlogov. Kongres spremljajo štiri uradne pobude, pri katerih sodelujejo Alberto Moravia, Susan Sonntag, Nathalie Sarraute in Christa Wolff.

MINISTER SHULTZ V AZIJI

Ameriški zunanji minister Shultz se mudi v Aziji, kjer se bo udeležil konference v Manili, ki bo od 26. do 28. junija. Na konferenci bodo še zunanji ministri organizacije ASEAN, to je Singapura, Malezije, Indonezije, Tajske, Filipinov in Bruneia, ter odposlanci Evropske gospodarske skupnosti, Kanade, Japonske, Nove Zelandije in Avstralije.

Primož Trubar - prvi oblikovalec...

■ nadaljevanje s 1. strani

je študije v glavnem mestu pretrgal, ker so se nevarno bližali Turki, o katerih je že doma slišal pošastne reči. A ko se je vračal z Dunaja in se spotoma ustavil v Raščici, je tudi sam videl razdejanje po turški ujmi: vsepovsod požgana domovja. In verjetno je bil tudi njegov oče ta krat žrtev turških krvnikov.

Vsekakor, 1530. leta, ko je imel Primož 22 let, ga je Bonomo posvetil v mašnika in ga poslal v Laško pri Zidanem mostu. Takó se začel njegov križev pot. Ne toliko v Laškem, kjer sicer buri duhove, a ne pride do hujšega, pač pa v Ljubljani, odkoder se mora odpraviti, da ne bi bilo po njem.

In zatekel se je seveda k Bonomu, ki ga je seveda vesel, si ga vzame za tajnika, obenem pa ga imenuje za slovenskega pridigarja v cerkvi. Madonna del mare nekje ob vznožju griča sv. Vida. Sam pravi: »...v tistem času sem bil za služabnika prečastitemu rajnkemu pobožnemu škofu in grofu Petru Bonomu, obenem pa nameščen kot slovenski pridigar.« Bil je torej škofov tajnik oziroma, kot pričajo listine, »familiar del veschove«.

To tretje bivanje v Trstu, ki bo trajalo dve leti, bo za izoblikovanje prihodnjega protestanta nadvse pomembno. V prvi vrsti zato, ker je bil Trst odprto mesto, v katerem je naš razgleda ni intelektualca imel priložnost poslušati in spoznati elitne može, kot na primer Melhiorja Cronija ali Giulia Terenziana. A tudi škof sam se je nagibal na reformatorsko stran, saj je svoje klerike spoznaval s Kalvinovimi spisi. Vendar je imel naš Trubar spet smolo: ker je namreč prihajal iz Ljubljane, ki je veljala za protestantsko, to je okuženo mesto, se ga je lotil koprski škof Peter Pavel Vergerij. In videti je, da mu je sam Bonomo takrat svetoval, naj se umakne.

II.

Odtod dalje pa nam zdaj ni dano, da bi se ustavljali ob vseh postajah Trubarjevih s težavami zaznamovanih poteh; omenili jih bomo samo nekaj, tiste, ki so najbolj pomembne za našo kulturo in za naš obstoj. Iz Trsta je Trubar spet odšel v Ljubljano, vendar se je kmalu moral odločiti za beg na Nemško. In prav tam se zdaj dokončno včleni v protestantsko občestvo, a tam, daleč od domačega kraja, tudi čuti silno nujno, da bi uresničil za slovenski svet to, kar je poudarjal novi nauk, da je namreč potrebno ljudem posredovati božjo besedo v materinščini. Seveda je imel Lutrov zgled, njegov prevod Svetega pisma v nemščino, vendar si lahko predstavljamo, kako je bil razporejen naš begunec, ko se je kot prvi loteval oblikovanja slovenskih besed in stavkov. Saj je šlo za pionirsko početje, pri katerem je bil, popolnoma sam in sredi nemških ljudi, kot Odisej na odprtem morju in daleč od rodne Itake. In pri tem ne smemo pozabiti, da je poleg vsega še moral iskati tiskarno, kjer bi slovenska knjiga lahko izšla na skrivaj, to se pravi brez navedbe ne avtorja ne tiskarja.

No, a 1550. leta se je prvemu slovenskemu ilegalcu posrečilo, da je iz Morhartove tiskarne v univerzitetnem mestu Tübingenu prišel na svetlo slovenski katekizem ali »Anu kratu Poduizhene skaterim vsaki zhlovik more vnebu pryti«. Obenem pa je zagledala luč sveta še bolj pomembna listina. Abecednik oziroma »Ane Buquice, is teh se ty Mladi inu preprosti Slouenci mogo lahko vkratkim vhasu brati nauuzhiti«.

To za slovenski svet zgodovinsko dejanje, to, da je spravil v knjigo jezik, ki so ga imeli, kot sam pravi, za »surovega in barbarskega«, to je o-

pravil mož velikega formata, ki je seveda skrbel za to, da bi domačim ljudem dal v roke napotke za pravo versko življenje. Vendar bi človek hkrati rekel, da velja njegova vnema skorajda bolj slovenščini kot taki, slovenskim ljudem kot jasno definiranemu občestvu. Za to pričajo na eni strani številni izrazi ljubezni, ki so posejani po njegovih spisih: »Lubi Slovenci«, »muji lubi Slovenci«, »lubi bratje«, »muji lubi bratje in Slovenci«. Obenem pa je značilno, kako pisec poudarja, »da sveti Pavel prišteva tudi raznovrstne jezike med darove sv. Duha«, to se pravi, da že takrat ponuja načelno potrditev svojega pionirskega dejanja. Pri tem moramo izrecno poudariti stavek, ki v reliefu kaže, kako je bil naš učitelj samozavesten: »Bog mi je,« piše, »iz posebne milosti zaradi Jezusa Kristusa naklonil znanje slovenskega jezika.«

Ta vztrajna in trdna skrb za slovensko bitnost, ki jo bo slovenska književnost potem ugotavljala pri Prešernu, je Trubarja skoraj deset let kasneje, 1564. leta, spodbudila, da je pripravil *Slovensko cerkovno ordningo*, ki je sicer načrt za slovensko cerkveno ureditev, a je v bistvu pravzaprav zametek slovenske identitete, saj je slovenska cerkev lahko obstajala samo tam, kjer so bili dani tudi družbeni pogoji zanjo. To se pravi, da Trubar v resnici prehiteva čas, ker skuša uresničiti to, kar je takrat lahko uresničeval samo vladar. In še pomeni, da je Trubar spet nekakšen ilegalce, nekakšen tihotapec, ki skuša na svojo roko vtihotapiti idejo slovenskega narodnega osebk. Da je to res, dokazujejo njegovi načrti za akulturacijo slovenskega življa. »Obena dežela,« pravi, »ne mestu ne gmajna ne mogo prez šul, prez šularjev in prez

vučenih ljudi biti, ne deželskih ne duhovniških riči prov rovnati ne obdržati. Tu vsaki zastopni človek more lehku zastopiti«. In potem zatrjuje: »...povsod v mejstih, v trgih inu farah se imajo latinske, nembske in slovenske šule gori narediti«. Pa spet zahteva: naj oblast uredi tako, da se po farah »slovensku pismu, brane inu pisane učiči«. In še: »En vsaki pridigar inu farmošter ima tudi per suji fari eniga šulmoštra oli mežnarja imejti inu držati, da te mlade hlapčiče inu deklice, purgarske inu kmetiške otroke, vuči slovenski brati inu pisati...«

Vsi ti napotki zelo razvidno presegajo vnemo za verski pouk.

III.

Lepo bi bilo, ko bi mogli nadaljevati z branjem teh čudovitih odlomkov iz naših prvih knjig; a ker se moramo omejiti, naj se na kratko še ustavimo ob vlogi, ki jo je igral Peter Pavel Vergerij pri izidu nekaterih Trubarjevih del. Vergerija smo pustili v Kopru, ko je rovaril proti škofovemu tajniku v Trstu. Ker pa je življenje večkrat bolj čudaško kot izmišljene zgodbe, se je pač zgodilo, da je tudi koprski škof, cerkveni diplomat ter sploh ambiciozna, vsiljiva in nesimpatična osebnost, postal protestant. In ko se je na Nemškem znašel nedaleč od Trubarja, se je iz nekdanjega preganjalca spremenil v nekakšnega vnetega mecena. No, priznati mu je treba, da se je zavzel za tiskanje slovenskih in hrvaških knjig; a pravzaprav je bolj vztrajal, da bi svete tekste prevajali v jezik, ki bi ga razumeli vsi južni Slovani. In seveda se je Trubar temu uprl, kakor se je tri stoletja kasneje Prešeren uprl Vrazu in ilirizmu. Trubar pa je takrat pri svojem uporu imel tudi zaslombo kranjskih deželnih stanov, takó da je Vergerijev na-

nadaljevanje na 8. strani ■

Sodobno kmetijstvo

Po toči v sadovnjakih in vinogradih

Toča v času rasti razcefra predvsem listno površino in polomi mlade poganjke. Pozneje toča prav tako poškoduje zeleno listno površino, s čimer se zmanjša možnost asimilacije. Rane do neke mere zarase plutovinasto tkivo, če je kambij ni preveč poškodovan, sicer pa odprte rane strohnijo.

Po toči je prizadet predvsem pridelek. Tako recimo grozdne jagode, ki jih je zadela toča, počrniijo in odpadejo, če pa toča poškoduje grozdni pecelj, propade tudi ves grozd.

Tudi pri sadnem drevju je lahko močno prizadet pridelek. Sadje postane pikasto, če pa je presekana koža, začne gniti. Če pade toča tik pred zorenjem plodov, tedaj močni udarci raztrgajo kožo in meso. Na teh mestih se hitro razvijejo glivice, ki povzročijo gnilobo. Take plodove lahko porabimo za predelavo v žganje ali izjemoma v sokove, če so predelani takoj, dokler se gniloba ni razširila. Manjši udarci toče na plodičih in plodovih kožo le obolčijo in poškodujejo meso, tako da teh plodov zaradi udrtin ali pik ne moremo uvrstiti v prvi, pogosto niti v drugi razred za svežo porabo.

Ne glede na to, v kateri dobi rasti je padala toča, se zaradi manjše listne površine in zato zmanjšane asimilacije tudi preostalo nepoškodovano sadje slabo razvija. Zato je ves ostali pridelek slabši in manjši.

V vinogradih so naredili poskus. Listno površino so namenoma zmanjšali in dokazali, da se lahko zmanjša pridelek zaradi zaostajanja v razvoju za 250 do 350 kg na ha. Odstotek sladkorja pade za dva odstotka, kislina pa se poveča za en promil.

Takoj po toči škropimo s fungicidi, in sicer za sadno drevje in jagodičje vrtlocid 50, kaptan, ditkan M 45, enparen, rubigan ali baycor. Če je v vinogradu toča popolnoma uničila listje in poškodovala rozge, jih takoj škropimo z modro galico ali kupropinom. Preostalo listje in grozdje zavarujemo s preparati - sistemiki ridomilom in antracol combijem ter pinulinom.

Nato je treba gnojiti in to na list z ureo ali sečnino in sicer s koncentracijo 0,6% za vinograde, 0,8% do 1% za sadovnjake, kar pa lahko delamo le do srede julija. Namesto ureje, ki vsebuje samo dušik, v juliju in avgustu uporabimo pripravke, ki vsebujejo manj dušika, imajo pa več drugih snovi predvsem fosfor, kalij in mikroelemente ter magnezij. Škropljenje na list je praktično, ker ob vsakem škropljenju dodajamo sredstva proti boleznim in škodljivcem.

Ranjene in polomljene dele odstranimo, večje rane premažemo s cepilno smolo. Nujno pa je potrebno vinograde mandati.

Z. T.

Primož Trubar - prvi oblikovalec...

■ nadaljevanje s 7. strani

črt pogorel. V dobro pa moramo Vergeriju šteti dvojice: predvsem to, da je Trubarja prepričal, naj se loti prevajanja v slovenščino. Trubar je namreč okleval, ker ni poznal grščine, brez nje, takó se mu je zdelo, ni bil upravičen, da se približa evangeljskemu besedilu. No, nazadnje se je vdal. In to je nedvomno velika Vergerijeva zasluga. Trubar sam pravi: »Vergerij je poleg Boga prvi in najimenitejši povzročitelj, da se je začelo tole prevajanje.« Druga zasluga P.P. Vergerija pa je, da je Trubarja prepričal, naj namesto gotice uporablja latinico, saj so takó teksti postali dosti lažje berljivi.

Skupaj sta izdala štiri knjige, vendar sta bila po značaju takó različna, da sta se kmalu razšla; a se je Vergeriju pozneje le posrečilo, da je metal Trubarju tudi polena pod noge, je pa tudi res, da je ta naš slavní prednik, znal biti tudi dostojanstveno spreten, ko je bilo potrebno, postaviti se komu po robu.

Saj, in morali bi ga spremljati, tega našega čudovitega moža, še naprej na njegovi življenjski poti; povedati o vseh njegovih 26 knjigah; povedati o njem kot o voditelju biblijskega zavoda; o Trubarju, vzgajatelju mladih naslednikov, posebno Dalmatina, ki ga bo razveselil dve leti pred smrtjo s prevodom Stare zaveze, pa njegovo skrb za Bohoriča in Krelja. In zanimivo bi bilo tudi slediti našemu kulturnemu velikanu, ko se mu posreči za nekaj let delovati na Slovenskem, kjer ga seveda spremljata tradicionalna in večno živa slovenska zavist in spletkarjenje. Snovi je kar za serijo filmov. Na primer o njegovem prihodu v Ljubljano, o misijonarskem pohodu na Goriško, kjer v gradu v Rubijah štirinajst dni pridiga v nemščini, italijanščini in slovenščini. Ali nastop v vipavskem Križu, kjer, pravi Rupel, se je ob Trubarju zbrala vsa Vipavska dolina.

Že, a spet mora bežati, da si reši kožo; ko pa je ponovno na nemških tleh, najpoprej misli na izdajanje knjig, potem šele na službo, ki mu bo preskrbela vsakdanji kruh. Takrat je v psalterju napisal: »*Prosyte Boga za me, kakor jest sa vas veden proti Bogu vsdihujem. Tu vom sdai iz muiga Nigdirdoma pisshem.*«

Nikjerdom.

Prav gotovo, nazadnje je Trubar le našel mirno prebivališče v Derendingenu, nedaleč od Tübingena; in ker so ga žena in otroci preprosili, se je odločil, da si bo zidal hišo. Dobil je zastonj hrastov les, sam je s svojim oslom vozil kamen, apno in pesek, a kljub temu so bili stroški veliki, tako da je prosil za posojila na desno in levo. No, vsekakor si je zgradil svoj dom. A to hočem reči: kljub hiši in družini je vendar v bistvu še naprej obveljala resnica o *Nikjerdomu*, ker je živel na tujem in mu je bila slovenska zemlja prepovedana, ta pa je bila zanj edini pravi dom, edino ozračje, kjer je lahko ob zvoku domače besede potrjeval bistvo svojega bitja. In ker ni mogel drugače, je smisel te svoje zavezanosti dómu uresničeval do zadnjega s svojim književnim delom. In celó nekaj dni pred koncem je, ker sam ni mogel več seči po peresu, narekoval slovenskim študentom, ki jih je imel ob sebi, stavke nedokončanega prevoda.

Tako imamo zdaj pred sabo impozantno postav kulturnika, ki je v resnici Mojzes slovenstva, saj smo pod njegovim vodstvom prehodili puščavo anonimnosti. Prav tako bi lahko rekli, da pomeni Trubar za našo književnost to, kar je Dante za italijansko, seveda če odmislimo Dantejevo umetniško veličino njegove pesnitve

in upoštevamo v glavnem zasluge, ki jih ima za uveljavitev florentinščine. A Trubarjev pomen ima še druge aspekte. Ni bil samo avtor, ampak izreden organizator, obenem pa vseskozi spreten diplomat, ki je pri tedanjih velikaših posredoval, da je prišel do sredstev, ki jih je tiskanje zahtevalo. Naj se je skliceval na nujnost širjenja novega nauka ali na možnost, da bi se s slovenskimi in hrvaškimi knjigami vplivalo na turško miselnost in vero, naj se je zavzemal za zastalo slovensko ljudstvo — zmeraj ga je vodila ljubezenska strast, s katero je slej ko prej dosegal, kar je hotel: da bi namreč slovenska beseda meso postala na tiskanih straneh. Za dosedega tega cilja je ni bilo težave, ki je ne bi premagal, ne daljave, ki je ne bi prepotoval, da ne govorimo o tiskarnah, o korekturah, o ubadanju z ljudmi, ki niso bili večji slovenščine in so ga nemalokrat spravljali v slabo voljo s tem, kar so bili vlili v svince.

Zato bo držalo to, kar je bilo rečeno v začetku, da je Prešeren zablestel zavoljo svoje žlahtne, veličastne pesmi, da pa mu je Trubar večje in skrbno pripravil vse, kar je potreboval za vzpon svoje umetniške besede.

IV.

A če naj ju mi danes združimo v našem praznovanju, je morebiti bolj prav, kot da se razdajamo v opevanju vrlin, da si kritično izprašamo vest in pregledamo prehojeno pot. Zakaj nedvomno smo se znali uspešno prebiti skozi stoletja, čeprav so nam na severu odgrizli dobršen del ozemlja, nekaj pa smo ga izgubili tudi po lastni krivdi; vendar še zmeraj smo izviren, edinstven narodni osebke. Vprašanje pa je, kako se bomo znašli v tehnični, elektronski, kompjuterski civilizaciji, ki grozi, da poenoti svet v brezdušno uniformno družbo. A morebiti tudi ta nevarnost ni odločilna, saj se proti nji čudovito uveljavljajo celó doslej neizrazite jezikovne skupnosti. Bolj nam je stregla po življenju ideologija, in to takó v matici kakor v ločenih delih. A vse kaže, da se je tudi ta nazadnje izrabila in da se slovenski ljudje, kjerkoli naj danes živimo, zavedamo, da pomeni izguba rodnihih prvih obupno, nenadomestljivo uboštvo. Žal moramo ugotoviti, da je postalo tudi za matično deželo danes to eno od bistvenih ali celó prvo izmed bistvenih vprašanj. Dobro je pri tem to, da je to prišlo v zavest tudi preprostega človeka in da smo takó prišli v njihovo zavest tudi mi. In zato danes ne ugotavlja samo naša skupnost tukaj ob morju, da se bomo ali vsi skupaj rešili ali vsi skupaj propadli, pač pa je to spoznala tudi javnost v matici. Saj je pred dvema tednoma v ljubljanskem *Delu* zgodovinar Vasilij Melik poudarjal, kako je uresničitev skupnega slovenskega kulturnega prostora v glavnem naloga matičnega vodstva in njegove širine, zato pa da je tudi nujna sprememba dosedanjega ravnanja.

Vendar mora veljati tudi za nas odločilni sklep, da bi bil zgodovinski nesmisel, ko bi vrednoto, za katero se je Trubar vse dni svojega življenja zavzemal na tujem, pripravili tukaj na domačih tleh, da bi namreč dopustili izgubo naše identitete potem, ko nas dobrih ducat stoletij zgodovina ni mogla povoziti.

Zato nam mora biti Trubarjeva osebnost danes še posebno blizu.

Še posebno nam, prebivalcem barkovljanske obale in njenega pašnatega brega. Zakaj če je bil škof Enea Silvio Piccolomini, poznejši papež Pij II., za časa svojega tržaškega škofovanja večkrat gost pri Burlovih v sedanji ulici Illersberg,

potem mirne duše lahko sklepamo, da je bil tudi Bonomo večkrat gost v Barkovljah. Toliko bolj je ta domneva upravičena, ker Bonomo, ki se je odločil za duhovniški poklic po ženini smrti, v neki svoji elegiji opeva ljubljeno Manlio in obžaluje, da ne more biti z njo v Barkovljah, ob barkovljanskih trtah, ki zorijo ob glasnem, vzvalovanem morju, ob hruškah in rdečih jabolkah, v senci sadovnjakov, kamor sta se zatekala v razbeljenih poletnih dneh.

No, in meni se zdi, da če je Bonomo tudi kot škof rad prihajal v Barkovlje, potem je bil takrat gotovo z njim njegov tajnik, »il familar del veschovo«. In ta povezava našega kraja z avtorjem prve slovenske knjige mi je takó všeč, da ne morem mimo, ne da bi jo omenil.

A tudi če premagamo svoj lokalpatriotizem in kot tržaški ljudje pomislimo na tedanji majhni Trst, ko so naši pradedje imeli svoje soline tam, kjer so zdaj Borzni trg, Korzo in Rusi most, potem nam bo na dlani zelo preprosta ugotovitev, kako soudeleženi smo bili pri vlogi, ki jo ima naše mesto v zgodovini naše kulture. Vlogi, ki se je nadaljevala od Trubarja do Svetokriškega in do Ravnikarja in do Japlja pa vse do Cankarja in Ketteja in Kosovela. In do nas tukaj, ki nas je vendar nekaj.

Ker pa se današnje slavje razvija v Prešernovem imenu, spomnimo se, kako se v pesmi *Od železne ceste* kar trikrat poigrava z omembo našega mesta in naših deklet. To pa pomeni, da je bil Trst za slovenske ljudi dolga stoletja prav takó domač kot vsi drugi slovenski kraji. Če namreč izvajamo Beneške Slovence, je bila glavnina slovenske domovine eno, saj nismo poznali razločkov med matico in nekakšnimi zamejci. Naša tragedija, kot je rekel Srečko Kosovel, se je začela 1918. leta, od takrat smo razkosani.

Pravzaprav razčetrteni, saj smo državljani kar štirih držav. A prav zato nas danes vse skupaj veže nujna naloga, da se kljub vsemu čutimo eno, da smo duhovno povezani, ker se bomo edino takó lahko prebili skozi preizkušnjo, ki je najbrž najhujša od vseh, kar smo jih prestali. Edino s tem skupnim hotenjem bomo namreč obvarovali svojo identiteto, Evropi in tudi svetu pa pokazali, kako se je skozi zgodovino pretolkel narod, ki je obstal samo s pomočjo svoje kulture, svoje književnosti, katere začetnik je bil naš sijajni starosta Primož Trubar. Ta pa se je na svoje véliko poslanstvo pripravil prav v naši sredi.

—o—

Kaj je sporočil Gorbačov?

Novi sovjetski veleposlanik v Washingtonu Dubinin se je 23. t. m. uradno predstavil predsedniku Reaganu in mu izročil osebno spomenico partijskega tajnika Gorbačova. Vsebina pisma je tajna. Dejansko so v Združenih državah pričakovali kak odgovor na zadnje pismo, ki ga je poslal Gorbačovu predsednik Reagan. Ravno te dni je list *Izvestja* v Moskvi ostro napadel Reagana, češ da skuša na vse načine preprečiti nov vrhunski sestanek s sovjetskim voditeljem Gorbačovom.

V torek, 24. t. m., je bil v podzemlju puščave v Nevadi nov ameriški jedrski poskus, in sicer šesti letošnji in 13. eksperiment od časa, ko so Sovjeti enostransko zamrzili jedrske poskuse.

Obrambni minister Weinberger je ostro kritiziral komisiji v predstavniki zbornici in senatu, ki sta za eno tretjino zmanjšali predvidena sredstva za načrtovanje vesoljskega orožja.